

TANÁRI KÉZIKÖNYV

FERENCZINÉ DR. ÁCS ILDIKÓ

Itt csörög, ott csörög

ÉNEK-ZENE-NÉPZENE 1-2.

Megvalósult az EFOP-3.4.3-16-2016-00018 azonosító számú „Tudásfejlesztés és –hasznosítás a Nyíregyházi Egyetemen” pályázat A.2. – A – 3. *A néphagyományokon alapuló ének-zenei iskolai gyakorlat megújítása* alprojekt keretében

Készült a *Digitális tankönyvek az iskolák 1-4. osztályai számára* című projekt
1-2. évfolyamához

Tartalom

TANTERVI MEGFELELTETÉS.....	2
RENDEZŐELV, FELÉPÍTÉS.....	3
KONCEPCIÓ, MÓDSZERTANI TUDNIVALÓK.....	5
1. OSZTÁLY	9
1. számú melléklet	25
2. számú melléklet	27
2. OSZTÁLY	28
1. számú melléklet	34

TANTERVI MEGFELELTETÉS

Az iskoláknak a *nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény, a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. Kormányrendelet* előírásainak figyelembevételével, valamint a kerettantervek felhasználásával kell saját helyi tanterveiket kidolgozniuk.

A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet 1. számú melléklete az általános iskola 1-4. évfolyamára ének-zenéből választási lehetőséget kínál az iskolák számára (A és B variációk).

A digitális tankönyvek a B változatra készültek, melyben a fejlesztési követelmények egyértelmű strukturáltsággal és az életkori sajátosságoknak megfelelő didaktikai rendben szerepelnek a zenei reprodukció, valamint a zenei befogadás részletezett területein.

„Az 1–4. évfolyamok feladata, hogy megalapozzák a zenei nevelést, a zene megszerettetéséhez és az egyes zeneművek élményt nyújtó megismeréséhez vezető út kialakítását segítsék. A mozgással, táncsal, játékkal egybekötött csoportos éneklés, a közös muzsikálás az egymásra figyelés és a közösségformálás rendkívüli lehetőségét biztosítja. Ebben az oktatási szakaszban történik az éneklési kultúra megalapozása, a helyes testtartás és légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítása, illetve erősítése. A ritmusjátékok, az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások gyorsan és látványosan segítik az esztétikus, jól koordinált mozgást. A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételét. A testhangszerek, ritmushangszerek/hangszerek használata fejleszti a hangszínballást, figyelemre, koncentrációra nevel. A zenehallgatás az auditív befogadás fejlesztésének eszköze, és a gyermeki élményvilág fontos része. A néphagyományok, népszokások a zenei anyanyelv megismerésében, a nemzeti azonosságtudat megalapozásában töltenek be fontos szerepet.

... a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott fejlesztési követelmények alapján minden órának része az éneklés, megfelelő egyensúlyban a zenei írás és kottaolvasás, a zenei generatív készségek fejlesztése és fenntartása, valamint a zenehallgatás kapcsán nyert zenei ismeretek, kompetenciák, az esztétikai fogékonyság bővítése.
»¹

A kerettanterv B változata az első két évfolyamra vonatkoztatva és nem számítva a 10%-os szabad órakeretet, az alábbi óraszámokra tesz javaslatot:

Éneklés 70 óra

Generatív, kreatív zenei tevékenység 15 óra

¹ Kerettanterv. Ének-zene B változat
http://kerettanterv.ofi.hu/01_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html (Letöltve: 2018. november 17.)

Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti ismeretek 15 óra
A befogadói kompetenciák fejlesztése 15 óra
Zenehallgatás 15 óra

RENDEZŐELV, FELEPÍTÉS

Az 1-2. évfolyam digitális tankönyvei tanévenként 72 órával terveznek. Mindkét év anyaga tematikus egységek szerint rendeződik. Az ismétlő, összefoglaló, gyakorló órák azonos témacímmel (az 1. évben *Itt csörög, ott csörög*, a 2. évben *Kör, kör, ki játszik?*) térnek vissza.

Mindkét tanév anyagának tervezésekor alapkoncepció volt népi kultúra, ezen belül is a népmese és a gyermekjátékdalok, valamint a gyermeket körülvevő világ összefonása. Az egyes tematikus egységekben párhuzamosan jelennek meg a múlt és jelen ismeretelemei.

Népmesék

A tananyagtartalomban hangsúlyos szerepet kapnak a népmesék, melyek hídszerűen kötik össze, illetve ívelik át az egyes témaköröket. Az elmondáshoz, esetleg olvasáshoz ajánlott népmesék szövegét külön csatoltuk a tananyaghoz. Nem javasoljuk, sőt határozottan elvetjük a mesemondás animációs filmekkel való helyettesítését, Dr. Vekerdy Tamás szavaival élve:

„A látott mese nem mese. Amint a külső kép megjelenik, abban a pillanatban leáll a mese legfontosabb mozzanata: a belső képkészítés.”

A népmesék feldolgozási módját a pedagógusokra bizzuk. Illusztrációkkal, hangfelvételekkel igyekszünk irányítani a gondolatmenetet, a népmesék köré szőtt tematikus egységekbe ezért a cselekményhez, hangszerekhez stb. illeszkedő dalanyagot és/vagy játékokat válogattunk. A cél az, hogy a témakör végére meséléssel, énekléssel, játékkal, hangszeres előadással, tánccal (pl. lakodalom, multság) megelevenedhessen a történet, minden gyermek behelyezkedhessen a mesébe, mesejátékba, elképzelhesse, megélhesse a mese világát.

A történeteket Dr. Ratkó Lujza közlése nyomán csatoltuk.

Dalok

Az 1-2. osztály dalanyaga kizárólag népzenei forrásból származik. A dalok tematikus egységek szerint és didaktikai rendben követik egymást. A témaszakaszokat közös cím és banner fogja egybe. A témák főként az évkör eseményeit, az évszakok változásait követik, másrészt a mesék, a gyermekvilág elemei köré csoportosulnak.

A kottaképet minden esetben közzé tettük, akkor is, ha a tanulás jelen szakaszában nem hordoz a gyermekek számára releváns információt. A lejegyzett dallam nem a tanulónak szól ebben az életkorban, hanem a

pedagógusnak szolgál forrásként. A lejegyzett forma, a kotta láttatása kizárólag a látens tanulás, látens tudás mozgósítását célozza meg. A kottaképen rögzített zenei elemek csak lassan tárulnak fel a gyerekek előtt, és csak a 2. osztályban szolgálnak alapul a tényleges kottaolvasáshoz.

Hangzó anyagok

A dalok, hangminták, egyes zenei idézetek a lejátszógombra / fejhallgatóra kattintva meghallgathatók. A gyermekjátékdalokat, hangszerkíséreteket, népzenei betéteket a Nyíregyházi Egyetem hallgatói és tanárai szólaltatják meg. A műzenei példáknál – néhány kivételtől eltekintve – kizárólag linket jelenítettünk meg. Az előadókat és felhasznált zeneműveket a pedagógusok szabadon megválaszthatják, a link csupán ajánlás. A javasolt zeneművek jegyzékét mindkét évfolyamnál az *1. számú melléklet* sorolja fel. Az aktív zenehallgatáshoz ajánlott mozgásos játékokat a tanegységhez kapcsolódóan jelenítjük meg, példát mutatva arra, hogy a zenehallgatás mindenkor szerves részét képezi a zenei munkának.

Játékleírások

A bűgőcsiga forgáskor elrejt a ráfestett színeket és formákat, izgalmas, új világot tár fel. Ezért rejtettük az eszköz szimbolikus megpörgetése mögé a gyermekjátékok, mozgásos játékok leírását.

Néprajzi tudnivalók

Hasonlóan jártunk el a néprajzi tudnivalók közlésénél is. A kincsesláda kinyitása számos érdekes, új ismeretet rejt.

A kiegészítő megjegyzések elsősorban a pedagógusok számára készültek, segítségképpen a készüléshez, az anyag feldolgozásához.

Szófejtő

A dalokban, népmesékben szereplő tájszavakat, tájjellegű kifejezéseket (pl. vánkos, zsiba, tük) kurziválva jelöltük. A szavak jelentését, „megfejtését” a csiga rajza mellett közöltük. Nem találozkérdések megfejtéséről, nem a jelentés kitalálásáról, sokkal inkább az ismeretlen dolgok felfedezéséről van szó. A szófejtő egyfajta kitekintés az új, az ismeretlen világ felé.

A csiga jelzi bizonyos zenei jelzések, rövidítések kibontását, beazonosítását is.

Szólaltasd meg!

Minden ritmusjáték, hangszeres és énekes gyakorlat előadását, megszólaltatását csengő jelzi. Az előadás történhet hangutánzással, énekléssel, testhangszerekkel, ritmushangszerekkel, dallamjátékos ütőhangszerekkel. Az anyagban felhasznált ütőhangszerek összefoglaló táblázatát az 1. évfolyam *2. számú melléklete* tartalmazza.

Keresd a párját!

Digitális táblán össze lehet kötni a párkereső játékok összetartozó részeit. Törölni, javítani lehet a megoldásokat.

Alkotókuckó

„Le a cipővel!” – Csukás István *Nyár a szigeten* című regényéből készült film címét továbbgondolva: El a padokkal! Az ének-zene órákon – különösen az alsóbb évfolyamokon – elengedhetetlen a szabad tér. Minden órán jelen kell lennie a mozgásnak: a gyermekjátékok megtanulásához, eljátszásához, a mesejátékokhoz, zenére járáshoz, zenét követő mozgáshoz, tánchoz stb. elegendő helyre van szükség.

Az *alkotókuckó* kreativitást, alkotó tevékenységet (generativitást) fejlesztő feladatokat tartalmaz.

Felismered?

Ismétlő feladatok, zenei feladványok jelölésére szolgáló ikon.

Jegyezd meg!

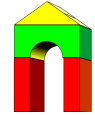
Fontos információ jelölése.

Írd le!

Egészítsd ki!

Rajzold le!

Írásbeli feladatokra utaló jelzés.

KONCEPCIÓ, MÓDSZERTANI TUDNIVALÓK

A népi gyermekjátékok és népdalok tanítása az általános iskolai ének-zene tantárgynak olyan bázisát alkotja, amely megalapozza a későbbi magasabb szintű zenei képzést, s amely e jellegénél fogva alapjaiban határozza meg a gyerekek jövőbeni zenei affinitását, érzékenységét és befogadó készségét, hosszabb távon pedig az általános műveltség egyik fontos alapterületét. Az éneklés egyúttal egy olyan művészeti ág is, amely különösebb előképzettség nélkül is adott mindenki számára, s amely által az önkifejezésre és az esztétikai-művészeti kompetenciák fejlesztésére nyílik lehetőség. Éppen ezért meghatározó fontosságú, hogy hogyan történik a dalok tanítása.

ELŐZMÉNYEK

A hagyományos paraszti kultúrában még néhány évtizeddel ezelőtt is a mindennapok szerves része volt az éneklés, a népdal. A dalolás a hangulatok, lelki állapotok, az öröm és a bánat kifejezésének legjobb eszközeként alapvető emberi igényt elégített ki, míg a népi gyermekjátékok észrevétlenül, játékosan tanították – fizikai és pszichés adottságaikhoz tökéletesen alkalmazkodva – a gyerekeket.

A népi játékok hagyományosan két fontos funkciót töltöttek be: a gyerekek iskolájaként és szórakozásaként működtek. Mindkét funkciót betölthetnék ma is, de csak úgy, ha a másodikat nem hagyjuk figyelmen kívül az első rovására. A népi játék mint szórakozás adja a motivációt ahhoz, hogy a gyerekek fogócskák, ugróiskola, páros szökdelő, páros forgó, ugrókötelezés, nevetéstilalom és egy sereg más játék közben tanuljanak: fejlődjön mozgáskultúrájuk, eszközkézelésük, fürgeségük, leleményességük, önfegyelmük(!) és számos egyéb készségük.

Az ének gyakran mozgáshoz – leginkább tánchoz, de különböző játékokhoz, munkavégzésekhez is – kapcsolódott, és „előadását” minden esetben személyes átélés jellemezte.

A daltanulás sosem „direkt” tanítás útján, hanem a népi kultúrára általában jellemző indirekt tudásátadással történt, amelynek lényege az **ellesés, utánzás, észrevétlen elsajátítás** volt. A dalok szövegük, illetve az éneklés szokáskeretei, tradicionális alkalmi révén ezer szállal kapcsolódtak a népi kultúra egészének szövetébe. Mára az egyéni és közös dalolás hagyományos keretei felbomlottak, az éneklés pedig – a kórus-, tánc- és néptáncmozgalmat leszámítva – kikopott az emberek életéből. A dal természetes önkifejezési formából, személyes, átélt élményből száraz tananyaggyá süllyedt, az észrevétlen ellesést pedig felváltották a „direkt” oktatási módszerek. A kialakított koncepció tartalmában a népi kultúra évszázadok alatt kikristályosodott komplex tudásanyagára kíván építeni, formailag pedig a hagyományos tudásátadás jól bevált indirekt módozatait szeretné bevezetni, hogy e két, egymást kiegészítő elem alkalmazásával egy személyes, átélt tudás és gyakorlat születhessen meg.

Komplexitás

Az új koncepció egyik alapjellemezője a komplexitásra való törekvés, aminek révén a gyerekek az eddigieknél sokkal szélesebb és megalapozottabb, átélt élményekhez köthető tudáshoz juthatnak.

1. *Tartalmi komplexitás*, amely a tanítandó gyermekjátékok és népdalok szövegeinek minél teljesebb megértését, azaz a népi kultúra egészében való elhelyezését, a szavak mögött rejlő életmód, szokások és szemléletmód megvilágítását foglalja magában. – Pl. a gyerekek számára ismeretlen szavak, kifejezések jelentésének szemléltetéssel egybekötött magyarázata.

E komplexitás lényeges eleme a tartalmat a középpontba állító szemlélet, amely a tananyag csoportosítását, illetve átadását nem formai szempontok alapján végzi. – Pl. valamilyen népszokás vagy népköltészeti alkotás (mese) kereteiben tanítja a hozzá kapcsolható dalokat, gyermekjátékokat, hangszeres zenét.

2. *Formai komplexitás*, amely az éneklés hagyományos szokáskereteit eleveníti fel azzal, hogy a dallal együtt tanítja a hozzá kapcsolódó mozgásformákat, szokáscelemekenyeket, eszközöket is. – Pl. a gyermekjátékdal tanítása a hozzá tartozó hagyományos mozgásformákkal (ütemre járás és tapsolás, forgólépés, szökdelés stb.).

Indirekt tanítás

A gyerek vele született utánzási hajlamára és ösztönös tanulási képességére támaszkodva közvetlen tanítás helyett a tanárral együtt zajló éneklés és játszás révén a tanítandó anyag észrevétlen elsajátítása. Lényege a játékoság, interaktivitás, közösségi élmény.

Élményközpontúság

Az indirekt tanítás már önmagában is sokkal érdekesebb a gyerek számára, mint a didaktikus módszerek; alkalmas arra, hogy a tanulás folyamatát élményszerűvé, az elsajátított anyagot pedig elmélyültebbé és személyesebbé tegye, mint más kötelező iskolai tananyagok.

KOMPLEXITÁS

INDIREKT TANÍTÁS

ÉLMÉNYKÖZPONTÚSÁG

NEVELÉSI HATÁSOK

A fenti három pillére épülő új módszertan új perspektívákat nyithat a nevelés terén is:

- a közös játék, az éneklés közös élménye révén a közösségépítésnek nyit új távlatokat;
- az éneklés feszültségoldó hatása, érzelmi háttere, átélése és a népi gyerekjátékok szabályrendszere ugyancsak jó hatással van a közösségre;
- mind az éneklés, mind a gyerekjátékok a személyes kompetenciákat is fejlesztik – pl. zenei hallás, ritmusérzék, testtudat, mozgáskoordináció stb. –, aminek jelentős hatása van a kognitív képességekre is;
- az új módszertan a tehetséggondozásban is jelentős előrelépést jelenthet.

MÓDSZERTANI ALAPELVEK

Az ének-zene órákat javasolt beéneklő játékokkal kezdeni (példa erre az 1. lecke hangutánzó játéka).

Ismétlő dalokat nem állítottunk be, leginkább az új ismeretek előkészítésénél alkalmaztunk ismétlő feladatokat. A dalok gyakorlásának, ismétlésének, újbóli eljátszásának tervezése a pedagógusokra van bízva.

Az egyes tanulási egységek – jellemzően az összefoglaló, gyakorló órák kivételével – új dalt tartalmaznak.

A daltanulás a népi kultúrára általában jellemző, a fentiekben leírt indirekt tudásátadással történjen. Csak kivételes esetben javasolt a kottáról történő daltanítás. Néhány esetben az óra „fordított” felépítése utal a lejegyzés utáni daltanítás lehetőségére.

A dalok témájához rendszerint készségfejlesztő játékok, illetve feladatsorok kapcsolódnak.

Képes kotta: nem újkeletű ábrázolási mód, a rajzok mérete jelzi a ritmikai értékeket, majd későbbiekben a dinamikai szinteket.

KÉPES KOTTA

Hangrajz: grafikai elemekkel jelzett zenei elemek, vagy különféle hangok, hangzástípusok (vonalak, pontok, foltok stb.)

HANGRAJZ

A hangok időbeliségének megéreztetése során mindvégig egybetartozó képleteket, összefüggő zenei egységeket látnak és hangoztatnak a gyerekek. A legkisebb használt egység az ütem, mint a beszéd tanulásánál a szó.

A szavak ritmikus kimondása, majd a hangrajzok megfigyelése után vezetjük be a ritmikai elemek gyakorlónevét, ezúttal is zenei egységként értelmezhető, két-három-négyhangos képletek megszólaltatásával és gyakorlásával.

A kiválasztott gyermekdalokra kisebb mértékben a bi-, tri-, tetrachord, valamint a bi-, tri-, tetraton hangkészlet jellemző, valamivel nagyobb a pentachord dallamok száma, és a két évfolyamnak csaknem a felét teszik a dó-hexachord dallamok. Az első év dalai – egy karácsonyi ének kivételével – kizárólag szext ambitusban mozognak. A hangterjedelem bővítésére – figyelemmel a gyermekek életkor-specifikus sajátosságaira, a hangszalag méretére – csak a második osztályban, ott is csak a 2. félévben kerül sor. Az

ambitus az alsó **szó** és alsó **lá** bevonásával a korábbi kétvonalas *c* és *d* hangok alsó oktávái felé bővül.

Első osztályban a pentatónia néhány jellegzetes szelvényének tudatosítása történik meg (**s-m**, **s-l**, **s-m-d**). A második osztályban a **m-r-d** fordulat megismerésével egészítjük ki az ötfokú hangkészletet. Mivel azonban a pentatónia nem sajátja a gyermekdaloknak, ezért a leginkább használatos dó-pentachord és dó-hexachord hangnemű dallamok elmélyítésével a **fá** hang beemelése a következő cél.

A hangok sorának tudatosítása és a hangkészlet oktávjára bővítése a dó-végű pentachord és hexachord dallamok **alsó szó**, majd **alsó lá** hangokkal történő színezésével folytatódik. A felső dó-val, illetve lá végződéssel megszólaló oktáv terjedelmű népdalok bevezetése – mind hangzásában, mind mondanivalójában – a későbbi évfolyamokban indokolt.

Az 1-2. évfolyamban minden lejegyzett dalnak megadtuk a kezdő hangját, mintegy másfél évig szolmizációs szótagokkal, a második év kb. második felétől betűjellel jelezve. A betűkotta megjelenési formája is a fenti időrendet követi. A szolmizációs hangokat következetesen színekhez kötöttük. Fokozatosan tértünk át a fekete színű jelölésre, csak a feladat szempontjából releváns helyeken alkalmaztunk színes betűjeleket.

A dalok lejegyzését következetesen a gyermekek hangterjedelméhez igazítottuk. Az első évfolyamon kizárólag az F = dó tonalitást alkalmaztuk, és csak a 2. évben vezettük be a D, G, majd C alaphangok használatát. A hangfekvés változtatásával párhuzamosan bővítettük a megismerhető hangtartományt az alsó szó, majd alsó lá bevonásával, valamint bevezettük az alsó pótvonalt is.

1. OSZTÁLY

A tíz témakör keretes szerkezetbe van ágyazva. Az első és utolsó óra anyaga tartalmilag összefügg.

A feladatléírások részletezését és a megoldásokat az alábbiakban részletezzük.

A feladatléírásokat az ismétlődések alkalmával rövidítjük, illetve elhagyjuk.

1. UTAZÁS MESEORSZÁGBA

Szóaltassátok meg a járműveket és utánozzátok mozdulatokkal!

A járművek hangjának megszólaltatása kapcsolódjon egybe hangképzéssel.

- ☛ Tanári bemutatást követően szólaljon meg a vonat kattogása. Cél: egyszerre kezdés, a zöngétlen hangzók egzakttal kiejtése. Ehhez kerekre formált szájtartás javasolt, t(ö)-k(ö)-t(ö)-k(ö)-szerű hangoztatással.
- ☛ A motorkerékpár berregése kiváló nyelvlazító gyakorlat. Kerekre formált ajkakal lehet pergetni az **r** hangzót. Csak addig „adjunk gázt”, amíg van elég levegő!
- ☛ A repülőgép utánzása zöngés hangzóval történik, ezért hangadással is lehet társítani. Itt is javasolt a kerekre formált ajakpozíció.

Csak akkor mozogjatok, amikor a saját járművek hangját halljátok! Visszatérő feladattípus, célja a figyelem koncentrációja, a hangszínhallás fejlesztése. Ebben a fázisban, az első órán még szabad mozgás a feladat. Szabad tempóban közlekedhetnek a gyerekek, fontos, hogy keveredjenek, találkozzanak egymással. Háromféle hangszíntre kell reagálniuk. Ha a saját jármű hangja elhallgat, mozdulatlaná válnak. Figyelem: a végén valamennyi jármű közlekedik!

Hol közlekednek a járművek?

Cél: egyenletes tempóban a képek megnevezésével negyed és nyolcad értékű ritmikái egységek hangoztatása. A képek előhívják a szavakat, melyeket ritmikus elmondás alapján, vagy szótaghosszúság szerinti **hangrajzokkal** jelenítettünk meg. A szavak segítségével hangoztathatók az együtemes ritmikái alapegységek.

Fontos alapelv: nem ritmikái elemek sorozatát, hanem összefüggő zenei egységeket látnak, hangoztatnak és gyakorolnak a gyerekek. A legkisebb használt egység az ütem, mint a beszéd tanulásánál a szó.

Soroljatok mesebeli közlekedési módokat!

Szóaltassátok meg (hozzáadott dallammal is) Tamkó Sirató Károly *Két ló a betonon* című versét!

Tamkó Sirató Károly *Két ló a betonon* című verse elérhető különböző internetes portálokon, vagy a *Tengerecki házasság* (Móra, 1975.), illetve *Tengerecki és a világ* (Holló és Társa, 1998.) című verseskötetekben.

Megoldás:
sínen – úton –
levegőben

HANGRAJZ

Megoldás:
Pl. tálto paripa, ló

Megoldás

Verssorok	Hangoztatás módja	Hangfájl
Trepp - Trapp - Trepp - Trapp	negyed értékekben, jól artikulálva a szótagokat (végén „ö” hangzóra kerekítve: treppö – trappö ejtéssel)	vágta
Ton - Lo - Ta - Tó Ton - Lo - Ta - Ta	nyolcad mozgással, intenzív t és l hangzómondással	lépésben

Az előadás lehetséges módja:

- a keret (Trepp - Trapp - Trepp - Trapp) **f** alaphangon énekelve, negyed értékekben, mérsékelt tempóban, jól artikulálva a szótagokat (végén „ö” hangzóra kerekítve: treppö – trappö ejtéssel),
- a középrész nyolcad mozgással, pl. **szó-mi-mi-mi** vagy **mi -ré-ré-ré** hangokon szólal meg.

2. FURULYÁS PALKÓ

Hallgassátok meg a mesét!

Forrás:

Benedek Elek: Többsincs királyfi és más mesék – Furulyás Palkó:

<http://mek.oszk.hu/00200/00232/html/01.htm#23>

Szólaltassátok meg a képet!

A feladat a negyed és nyolcad értékek egymásutániségának megszólaltatását célozza meg (borjak lábaival a nyolcadpárokat, Palkó járásával a negyedeket érzékeltethetjük). A díszes, faragott gulyásbot az ütemek kezdetét, a kettes egység hangsúlyos részét jeleníti meg. A megszólaltatás során segítségül hívható a – képekhez tartozó – szavak kimondása is, mint pl.

bot	bot
>	>
Pal - kó	bor- jú - pa- ta

Megoldás

Megoldás:
furulya, Palkó,
borjú

Keresd a párját!

A hangrajzok hosszú és rövid vonalai a szavak ritmikus kimondását jelentik meg.

Egyenletes (mérsékelt) tempóban, a szavak kimondásával (nyolcadpár és negyed, valamint negyedek szerint) szólaltatható meg a három kép. Lehet játszani a szavak sorrendjének változtatásával (esetleg ismétléssel, kihagyással), a kimondás hangerejével (halkan, erősítve, hangosan), a legfontosabb azonban az egyenletes lüktetés szerinti tempótartás.

3. FURULYÁS PALKÓ

Melyik dalra gondoltam?

Az ábra a **képes kotta** és a **hangrajz** együttes használatát mutatja be. Mindkettő a hang időtartamát érzékelteti, annak ábrázolását (lejegyzését) készíti elő.

Szólaltassátok meg a képet! Válasszatok hangszereket Palkó lépteinek és a borjak lábdobogásának utánzásához!

A feladat továbbra is a negyed és nyolcad értékű ritmikai formulák egyenletes mérőütések melletti megszólaltatását célozza meg, 4 ütemes zenei egység keretében. Ebben a fázisban már (hívó)szavak kimondása nélkül, kizárólag a hangszerek ritmikus megszólaltatása a cél. A zenei anyag tetszés szerint ismételhető.

4. FURULYÁS PALKÓ

Kössétek össze az összetartozó párokat!

Mit lehet kapni a vásárban?

A képen olyan 2-4 szótagos portékákat jelenítettünk meg, melyek ritmikus kimondása illeszkedik a hangrajzokhoz. Ezek felismerése, megnevezése és megfelelő oszlopba helyezése a feladat.

(Egyes szavak kiejtése [rézmozsár, kürtőskalács] nyújtott, illetve éles képlettel is megszólaltatható, ezek tetszés szerint megfelelő hosszúságú vonalakkal is ábrázolhatók.)

5. FURULYÁS PALKÓ

Szólaltassátok meg a képes kottát hangutánzással és ritmus-, illetve testhangszerekkel!

Újra 4 ütemes zenei egység hangszeres, illetve hangutánzással történő megszólaltatása a feladat. A negyedek és nyolcadok váltakozását két ütésen át tartó zümmögés színesíti. A zenei anyag tetszés szerint ismételhető.

Ha nem áll minden tanuló rendelkezésére hangszer, akkor kombinálható az előadás testhangszerekkel. Lovaglás esetén pl. comba ütés váltott kézzel, hordó kongásának utánzása dobbantás váltott lábbal.

Cél: valamennyi tanuló egyidejű bevonása a zenei folyamatba.

Egér és futóbogár tánca

5. Furulyadallam a meséhez: gyimesi lassú és sebes csárdás

Szólaltassátok meg a bűvös négyzetet balról jobbra vízszintesen haladva, majd visszafelé és függőlegesen olvasva is! Társítsatok a rajzokhoz hangokat, hangzókat/ritmushangszereket, testhangszereket!

Megoldás:

1. Szőlj, síp, szőlj!
2. Guvadj, guvadj furulya

KÉPES KOTTA

Megoldás:

Palkó
álomzacskó
furulya
borjú

Megoldás:

pl.

1. bogrács, bögre, bunda/ködmön, csizma, csengő, mérleg, labda, korsó, ostor, hordó;
2. fakanál, citera, csengettyű, rézmozsár, taliga, vasaló, karikás;
3. gumilabda, pöttyöslabda, kürtőskalács, vattacukor, fataliga

ÚT A KETTES ÜTEM FELÉ

	mérőütés hangoztatása (2 mérőütés)	Mérőütéssel indul a játék. Ahol a lábnyom megjelenik, ott csak a mérő szól.
	egér lábnyoma	Egérhez illő hang, hangszer választása (megszólaltatás: 4 nyolcad értékben).
	furulya	Hangszer megfújása (megszólaltatás időtartama: 2 mérő).
	futóbogár mozgása	Futóbogárhoz illő hang, hangszer választása (megszólaltatás időtartama: 2 mérő)

Egy-egy négyzet két mérőütés időtartamban szól, tehát minden négyzetre kettőt számolunk. Nehezíti a tempótartást a furulya és a futóbogár kötött ritmus nélküli megszólalása.

Megoldás:

Kavicsos úton, padlón.
Volt rajta lábbeli.

BEVEZETÉS A GRAFIKUS NOTÁCIÓBA

RITMUSZENEKAR

ÜTŐHANGSZEREK

6. FURULYÁS PALKÓ

Hallgassátok meg, hol járt Palkó! Volt-e rajta lábbeli?

Egészítsétek ki a sorokat a hangszerek hangzásának megfelelő jelekkel, majd szólaltassátok meg a tanult dallal együtt!

A ritmushangszerek (**kéthangú fadob, csörgődob, tornadob, triangulum**) megszólaltatása, bemutatása után társítsunk hozzájuk a hangoztatási módnak, hangzásnak megfelelő jeleket.

A hangzások az eddig megismert gyakorisággal tetszés szerint rögzíthető a rácsozatban. Egy cella egy ütemnek feleltethető meg, minden ütembe két mérőegységnyi (4, 2 vagy 1) jel kerülhet. A kottasor a tanult dal egy sorának ütemszámával megegyező. Négyyszer ismételve izgalmas kísérete lesz a táncdallamnak.

7. EGY ÜVEG ALMA

Társítsatok a dobókocka alatti hangrajzokhoz hangszereket! Szólaltassátok meg a jeleket! Válasszatok dobót, aki a kockával kétszer, négyszer, majd hatszor dob, és szólaltassátok meg a sorokat! (Tartsátok a tempót!)

Javasolt hangszerek a tanultak közül: 1. triangulum, 2. tornadob, 3. csörgődob, 4. fadob, 5. csörgődob ütése, majd rázása, 6. tornadob.

A 6. leckében a hangszer hangzásához választottak a tanulók jelet, most fordított a feladat, a jelhez társítanak hangszert.

8. KÉT ÜVEG ALMA

Felismeritek?

A hang hosszúságának érzékeltetése mellett új elem a képes kottán és hangrajzokon a **hang magasságának** megjelenítése!

Csajkovszkij: Diótörő – Induló

Javasolt a videó megtekintése a látottak rövid ismertetésével.

A zene és mozgás elválaszthatatlan egysége leginkább a táncban fejeződik ki. Fontosnak tartjuk, hogy ne csak a saját előadású gyermekjátékokon, hanem zeneműveken keresztül is mozgásélményhez jussanak a gyerekek. Első ízben a *Diótörő* gyermekek táncát bemutató részlete kerül feldolgozásra. Ebben a tanulók által jól ismert körjáték (körtánc) mentén lehet felsorakoztatni a különböző mozgásformákat.

A táncos játék feltételezi az aktív tanári előkészítést. A mozgásformák szabadon tervezhetők, néhány ajánlás segít az elindulásban:

Zenei forma:

A	C	A	D	A	C	A
a+b+a+b		a+b+a+b		a+b+a+b		a+b+a+b
4+4+4+4	4+4	4+4+4+4	4+4	4+4+4+4	4+4	4+4+4+4

Javasolt játékformák:

- **Zene és mozgás 1.**

A: A tanulók párosával szökdelnek elől összefogott kézzel (páros szökellők), 4 ütem múlva kifordulnak irányváltással.

C–D: Páros szökdelés, vagy szabad mozgás egyénileg; páros forgó/egyéni forgás.

- **Zene és mozgás 2.**

A: Kört alkotva, a kör közepe felé fordulva helyben járás, 4 ütem múlva jobbra fordulva, kézfogással szökdelés jobbra. Ugyanez a másik irányba is.

C–D: Kézfogással lépdelés a kör közepe felé, majd vissza; páros szökdelés, vagy szabad mozgás egyénileg; páros forgó/egyéni forgás.

- Testhangszerek, ritmushangszerek zenei szakaszokhoz társítása: a+b részek tutti, C és D szakaszok kisebb csoportokkal megszólaltatva.

- A zenei részek kirakása színes lapokkal, pl. különböző színű kör, négyzet, háromszög alakzatokkal.

9. HÁROM ÜVEG ALMA

Visszhang!

A hangrajzok segítségével megjelenik a dinamikai ismeretek előkészítése, hangos-halk ellentétpárok megszólaltatása.

Új ritmushangszerek (**réztányér ütővel, maracas, ritmusfa**) bevonására kerül sor.

HANGMAGASSÁG
ÉRZÉKELTETÉSE

ZENE ÉS MOZGÁS

Feldolgozási javaslat

DINAMIKAI
ALAPISMERETEK

ÜTŐHANGSZEREK

Megoldás:

hangosabb-halkabb
mélyebb-magasabb
hosszabb-rövidebb

Megoldás:

álmzacskó, dinnye,
mogyoró, szőlő

RITMIKAI ELEMÉK GYAKORLÓNEVE

GERENDA

Megoldás:

1. bugyogó víz/leves
2. mikrohullámú sütő
3. serpenyőben sístergő zsír
4. turmixgép
5. üvegcsörgés

SŰRŰSÖDÉS-RITKULÁS

SZABAD TEMPÓ

ÜTŐHANGSZEREK

Megoldás:

Lipi-lopi szőlő

ZENE ÉS MOZGÁS

10. NÉGY ÜVEG ALMA

Mit mutatnak meg a hangrajzok? Itt kerülhet sor a hangrajzokról leolvasható zenei ismeretek tudatosítására.

Keresd a párját!

Szólaltassátok meg!

A szavak ritmikus kimondása, majd a hangrajzok megfigyelése után vezetjük be a ritmikai elemek gyakorlónevét, önálló zenei egységként értelmezhető, két-három-négyhangos képletek megszólaltatásával és gyakorlásával.

11. ÖT ÜVEG ALMA

Boszorkánykonyha – az öt hangfájl beazonosításához segít a boszorkánykonyha rajza.

A hangrajzok megszólaltatásánál új elem a sűrűsödés-ritkulás. Itt nincs közös tempó, előre megadott lüktetés, a hangfoltok szabadon, tetszőleges gyakorisággal szólalnak meg. Az irányítás módja: mutatópálca végigvezetése a kiválasztott (a teljes kotta megszólaltatásakor az utolsó) kottasor alatt, a képzeletbeli idővonal mentén.

További két ritmushangszer kerül bevezetésre (**réztányér/cintányér, recés fadob/agogó**).

12. HAT ÜVEG ALMA

Szólaltasd meg a kockákat! A három szín az eddig megismert három ritmikai képletet jeleníti meg. A gyakorlónevek felirata még szerepel a ritmusértékek alatt.

Melyik dal ritmusára ismersz rá?

Csajkovszkij: Diótörő – Dance of the Sugar Plum Fairy

Feladat: a cseleszta hangszínéhez illő, finom mozgású koreográfia készítése közösen, az A B A szerkezet alapján.

13. HÉT ÜVEG ALMA

Szólaltassátok meg a saját neveteket ritmushangszerekkel!

Egyenletes mérőütés mellett szólaljalak meg a hangrajzok. Új elemek megjelenítése is megtörtént, először látható a negyed és nyolcadpár, valamint a negyed, illetve nyolcadpár szünettel kombinált alakrajza.

Ezek a képletek megismerhetők voltak az előző órák dalaiból, javasolt az átismétlésük:

- negyed és nyolcadpár: A csengeri piacon; A kállai szőlőben; Keringő bába.
- negyed és negyed szünet: Szólj, síp, szólj; Bel, bel, bel; Elment apám; Egy, most érik a meggy; Dombon törik stb.
- nyolcadpár és negyed szünet: Egy, most érik a meggy.

Írjátok be a nevetek ritmusát a megfelelő helyre!

Javasolt interaktív táblán dolgozni, és megbeszélés, közös megerősítés mellett, a megfelelő hangrajz alá egyéneként beírni a ritmusjeleket. Egyedi neveknél a táblázat alatt, hangrajzokat lehet megjeleníteni.

14. NYOLC ÜVEG ALMA

A 13. témakörnél felsorolt „szünetes” dalok gyakorlása és ismétlése után a „Psztl!” kép zenei jelet kap.

Szólaltassatok meg dalokat ritmuskíséréssel! Használjatok testhangszereket és ritmushangszereket!

A feladat a súlyos ütemrészecskék és az esztam megéreztetését szolgálja. Testhangszereknél használjuk a combütés és széttárt karmozdulat, a dobbantás és testsúlyáthelyezés lépéskombinációt!

15. KILENC ÜVEG ALMA

Szólaltassátok meg hangszerekkel, vagy testhangszerekkel a dobókockák ritmusait! Írjátok egymás alá az arany, majd a kék kockák ritmusait! Mit fedeztek fel?

Szólaltassátok meg a kétszólamú ritmussort különféle hangszerekkel!

Az első kétszólamú ritmusgyakorlat, egyfajta komplementer ritmusjáték. Egyenletes tempótartás mellett szólal meg a kétféle ritmuselem váltakozása.

Itt már nem tartalmazza a kottasor a gyakorlóneveket!

16. TÍZ ÜVEG ALMA

Szólaltassátok meg a sorokat ritmushangszerekkel, testhangszerekkel! Hangoztassátok a sorokat egymás után és egyszerre is!

Ebben a feladatban is képek hívják elő a ritmikai egységeket. A többszólamú gondolkodás jelen fázisában nehezebb ritmikai képletek találkoznak, segítséget jelenthet azonban a megszólaltatásban a képekhez kapcsolódó szavak egyidejű kimondása.

NEGYED SZÜNET

Megoldás:

a páratlan, illetve páros számok egymás ellentétei, fordítottjai

KÉTSZÓLAMÚ RITMUSGYAKORLAT

Megoldás:

Csön, csön, gyűrű

Megoldás:

Hangfájlok

1. ébresztőóra
2. fogmosás
3. gépelés laptopon
4. italdoboz nyitása
5. papír összegyűrése
6. cipzár behúzása pl. táskán
7. vízcsobbanás

Megoldás:

Szólj, síp szólj!

SZÓ – MI

VONAL – VONALKÖZ

17–18. ITT CSÖRÖG, OTT CSÖRÖG

Körjáték – rondó

Az alkotói tevékenység megadott zenei anyag visszatérései között bontakozik ki. A szóló szakaszokban szabad hangszeres improvizációra van lehetőség, de meg lehet adni választható ritmikai egységeket is.

Ráismertek a dalra?

Mai mese – kooperatív munka

Hallgassátok meg a hangokat, majd minden csoport találjon ki hozzájuk történetet! Adjatok címet a mesének és adjatok elő hangszerek segítségével! Minden szereplőnek jusson hangszer! (A csoportok létszámától függően 5-7 hangot is fel lehet használni.)

Lehetőség szerint készüljön a bemutatott történetekről hangfelvétel!

19. A CSILLAGSZEMŰ JUHÁSZ

Forrás:

Magyar Elektronikus Könyvtár

Benedek Elek: Magyar mese- és mondavilág II. A fekete kisasszony

<http://mek.oszk.hu/04800/04865/04865.htm#100>

Új téma, új mese. A teljes mese elhangzása után az első szakaszban a medve témakör feldolgozása javasolt. A zenehallgatási anyag tetszés szerint választható.

20. A CSILLAGSZEMŰ JUHÁSZ

A mesefeldolgozás második szakaszában ismét megjelelik a furulya.

20. Furulyadallam a meséhez: székelyszentmihályi szöktető csárdás.

A mondóka után megkezdődik a dallami relációk tudatosítása.

Felismered?

A képes kotta és a hangrajzok segítenek a hangok magasságbeli különbségének és ritmikai rendjének érzékeltetésében.

21-22. A CSILLAGSZEMŰ JUHÁSZ

A mesefeldolgozás a kút motívumánál tart, a kút mellett furulyázó juhász játéka után lehet áttérni a zálogosdi játékra.

21. Furulyadallam a meséhez: dél-dunántúli parlando dallam

A 22. témakör párválasztó sorjátéka a mese utolsó szakaszát készíti elő.

Az ismeretszerzés tovább bővül a hangok vonalrendszerben történő elhelyezésével. A kézre helyezés mindig előzze meg az írásos rögzítést. A lejegyzés ebben a fázisban jelekkel, rajzokkal történik, a hangjegyek írása később kerül bevezetésre. (A korongokat kör alakzattal lehet lerajzolni.)

22. Zenei aláfestés a meséhez: dunántúli lakodalmás

23–24. ITT CSÖRÖG, OTT CSÖRÖG

Fejtörő: a hangrajzok ritmust jelölnek, a kérdőjelek az azonos színű téglára utalnak. A színárnyalatok hasonló zenei anyagot rejtenek (variáns).

Szólaltassátok meg a dallamot **xilofonnal, metalofonnal, hangolt csengővel** stb.!

25. FÉNYES AZ ÉG, NEM KELL LÁMPÁS

Felelgetős játék

Zenei kérdés-felelet rövid motívum terjedelmű zenei egységekkel, két hang felhasználásával.

Őszi hangok – A képek és zene témakör előkészítése

Hallgassátok meg a hangmintákat, és párosítsátok őket a képekkel! Melyik évszakban járunk?

Zene és mozgás

Járás a kürtök hangjára, 8 lépés után irányváltatás. A zenekari résznél köralakítás, szökellés menetirányváltással.

A lövéseket lehet nagy karmozgással utánozni, súlyos ütemegységeken tapsolva, majd esztám szerint, a súlytalanokon. stb.

26. FÉNYES AZ ÉG, NEM KELL LÁMPÁS

Énekeljétek el, helyezétek kézre a hangokat, majd ábrázoljátok tojásokkal a vonalrendszerben!

A tojás alkalmazása előkészítő művelet a hangjegyek tényleges használata előtt. A kör alakzat után a döntött, ovális forma közelít a hangjegyírásthoz.

27. FÉNYES AZ ÉG, NEM KELL LÁMPÁS

Mi jut eszetekbe a szavakról?

Hatos csoportokban, továbbra is két szolmizációs hang felhasználásával kreatív, alkotómunka. Ritmikai, improvizációs készségfejlesztésre alkalmas, kooperatív tanulási módszerrel feldolgozható énekes-mozgásos feladat.

28. FÉNYES AZ ÉG, NEM KELL LÁMPÁS

A kettes ütem előkészítéséhez javasolt ismétlődő dalok:

Méz, méz, méz

Egy üveg alma

Guvadj, guvadj, furulya

Luca, Luca, kitty-kotty

Megoldás:

Csön, csön gyűrű

ÜTŐHANGSZEREK
dallamjátszó hangszerek

KÉRDÉS-FELELET
JÁTÉK

KÉPEK ÉS ZENE

Megoldás:

Varjak, dámszarvas
barcogása, levelek
gereblyézése, eső, szél.
Ősz.

ZENE ÉS MOZGÁS

HANGJEGYÍRÁS
ELŐKÉSZÍTÉSE

Megoldás:

hópehely

KETTES ÜTEM

Megoldás:
nyolcad

ZENE ÉS MOZGÁS

Megoldás:
Mackó, mackó ugorjál

SZÓ – LÁ

Megoldás:
Méz, méz, méz
Dombon török a diót

Megoldás:
Keringő bába

**FORMATANI
ALAPISMERETEK:**
azonos – hasonló –
különböző

MOTÍVUM

ISMÉTLÉS ÉS ISMÉTLŐJEL

KÉPEK ÉS ZENE

29-30. FÉNYES AZ ÉG, NEM KELL LÁMPÁS

A karácsonyi köszöntő a hármaskorú lüktetése miatt ének kizárólag hallás utáni daltanulásra javasolt.

Egészítsétek ki, majd szólaltassátok meg az alábbi ritmuskottát először önállóan, majd a Mozart zenéjével együtt!

Feladat: a hangrajzok ritmikus környezetben történő, tudatos használata. Állapítsátok meg, milyen ritmusértékben szólnak meg a **száncsengők!** Járjatok a zenére és kíséritek vezénylő mozdulattal!

Cél: a kettes ütem, páros lüktetés élményszerű, hangszeres és mozgásos gyakorlása.

A téli szünet utolsó óráján/óráin javasolt a Diótörő tömörített feldolgozása. A félév folyamán több részletben is előkerült a balett, most lehetőség van a mese megismertetésére és a balettelőadás keresztmetszetének megtekintésére.

32. FÉNYES AZ ÉG, NEM KELL LÁMPÁS

Felismered?

Mely dalok kezdődnek így?

A zenei írás gyakorlása továbbra is tematikus rajzokhoz kötődik.

33-34. ITT CSÖRÖG, OTT CSÖRÖG

Melyik dalt dúdolja a háromfejű sárkány?

A három fej három zenei hang birtokosa. A nyakon lévő számok a hangok sorrendjét jelentik és méretük szerint változik a ritmusértékük.

Javasolt a hangok méret szerinti sorba rendezése, majd megszólaltatása.

Válasszátok ki a motívumok zenei anyagához illő színeket, majd színezzétek ki a zeneszalagot! Megoldás:

A *csücs* szót besatírozott felülettel jelöltük.

A kottakép elemzése lehetőséget ad a korábban már használt kottagrafikai jelek tudatosítására. Bevezetés a kottaolvasáshoz.

Szabad improvizáció és alkotás képek és zene témakörben. A képek értelmezése során kezdeményezzünk beszélgetést azok hangulatáról, a benyomásokról, érzésekről, és ne csupán arra szorítkozzunk, mit ábrázolnak a fotók. Nézzünk mögé a látványnak, színek, alakzatok, ismétlődések, sűrűsödés-ritkulás, azonosság, hasonlóság, különbözőség, ellentétek stb. megfogalmazásával. Az összegyűjtött kifejezésekhez illeszkedően válasszanak a tanulók hangszereket, és készítsenek hangrajzokat.

Szólaltassátok meg a bűvös négyzetet a megadott hangszerekkel!

A bűvös négyzet sorai egy-egy motívumnyi zenei egységet ölelnek át. A gyakorlatok célja a koncentrációs képesség, hangszínhallás fejlesztésén, az

egyenletes tempótartáson kívül az összetartozó zenei egységben való gondolkodás erősítése.

35. HIPP, HOPP, FARSANG

Válasszátok ki a felvételen hallott állatokat!

Megoldás:

bagoly, kakukk, macska, kutya

37. HIPP, HOPP, FARSANG

Felismeritek?

A zenei írás gyakorlása továbbra is tematikus rajzokhoz kötődik.

Megoldás:

Hipp, hopp, farsang

SZÓ – MI – DÓ

38. HIPP, HOPP, FARSANG

Felismeritek?

Hány motívumot fedeztek fel a dalban?

Színezzétek ki a zeneszalagot és jelöljétek betűkkel az azonos, hasonló vagy különböző részeket! A zeneszalag a teljes, ismétlésekkel együtt megszólaló dallamot mutatja. A színeket motívumonként kell megjeleníteni. Pl.

Melyik dalt rejti az álarc?

Megoldás:

Éliás, Tóbiás

3 motívumot

39. HIPP, HOPP, FARSANG

Mi legyen a kosárban? Gyűjtsétek össze, mit szeretnétek kapni a kosárba! Énekeljétek közösen a kérdést és válaszoljatok rá egyenként (énekes improvizáció tutti-szóló váltakozással).

Multság

Fiúk dallama (A) – lányok dallama (C) – mindenki (B): A B A B C B C B

Zene és mozgás I. – egyhelyben állva

1. A: fiúk toppantanak minden súlyos ütemegyégen, kezük hátul összefogva
2. C: lányok tapsolnak, vagy combjukra ütnek minden súlyos ütemegységen, majd csípőre teszik a kezüket
3. B: mindenki sarokemelést végez a lüktetés szerint.

Zene és mozgás II. – egyenletes járással

1. A: fiúk két lépés után a harmadikra zárnak
2. C: lányok kilépnek és pördülnek egyet, ezt ismétlik négyszer
3. B: páros szökellő

40–41. AZ ARANYSZŐRŰ BÁRÁNY

Forrás: Magyar Elektronikus Könyvtár

Benedek Elek: Magyar mese- és mondavilág I. A csodaszarvas

<http://mek.oszk.hu/04800/04833/04833.htm#9>

Megoldás:

Hej, koszorú

ZENE ÉS MOZGÁS

Ritmusjáték ütempárokkal

Félkörben állva (vagy ülve) egy tanuló két számot mond ritmikusan. Az osztály egy ütem szünetet tartva szólaltatja meg testhangszereken a kialakított motívumot.

Pl.

egyes-kettes (szün, szün): tá-tá, ti-ti tá

hatos, négyes (szün, szün): ti-ti tá, ti-ti-ti-ti

Párkereső játék

Kindertojások műanyag kapszuláit kettesével egyformára töltjük (kavics, rizsszemek, sóder, gépkapocs stb. és hagyhatunk egy üres párt is). Egy kosárból kivesszük egyet-egyet a játék résztvevői, és rázogatással megkeresik a párjukat.

Bábuk tánca (láncjáték)

10 - maximum 17 fő bevonásával párokat alakítunk.

A székek alá ritmushangszereket helyezünk. A párok egymással szemben leülnek. Az egyik sorban a bábuk ülnek, a másikban a készítők. Figyeljünk oda, hogy előzetesen a tempót adjuk meg, és számolással segítsük a tempótartást!

42. AZ ARANYSZŐRŰ BÁRÁNY

Várépítés

Építsetek várfalat a megadott téglákból! A színárnyalatok variáns dallamokból épüljenek fel. A téglákra mutatva lehet változtatni a dallammenetet, figyelve arra, hogy az alaphang gyakran elhangozzon.

43–44. AZ ARANYSZŐRŰ BÁRÁNY

5 állat hangját halljátok! Melyik felvételen szólal meg az aranyszőrű bárány?

Képes segítség nélkül csak a hangok alapján kell megkülönböztetni az állatok hangját.

Mesejáték

43-44. Furlyadallam a meséhez: Dunántúli friss

45. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Összetekeredtek a kígyók – összekeveredtek a hangok. Keressétek meg a ritmusokhoz tartozó hangokat, és szólaltassátok meg a dallamsort!

Hogy nevezzük a szőlővessző kunkorodó, kapaszkodásra szolgáló vékony indáját?

46. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Felelgetős játék

Megoldás:

1. kecske
2. ló
3. birkák
4. malac
5. marhák

Megoldás:

A kállai szőlőben
kacs

Játsszatok rügyből „kipattanó” felelgetős játékot!
rügy = tanár éneke dúdolva (zümmögve)
levél = gyerekek ismétlik szolmizálva

Mit kopog a fakopáncs?

A keretes szerkezet (háromrészes ABA) megszólaltatása, előkészítése.

47. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Fejtsétek meg az ütemek hiányzó hangjait!

A megoldás a tanult dal, a színkódok és a variációs elv szerint megfejthető a szolmizáció.

48. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Kodály Zoltán: Isten kovácsa
Kik énekelnek a felvételen?

Kalapácshangokat hallhattok! Párosítsátok a képeket a hallott hangokhoz!

Verdi: Trubadúr II. felvonás kezdete, Cigánytábor
Kik énekelnek a felvételen?

Egy óra keretében vezettük be a kétféle kórustípust. Alapelv: nem önmagában, hanem egymáshoz viszonyítva célszerű tudatosítani.

50. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Zenei elemek pótlása

Új típusú feladat. A tanulók most írnak először „igazi” kottába. Cél: a zenei írás és olvasás, a formai rend, a zenei alapegységek szerinti, ütemekben való gondolkodás fejlesztése.

51. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Hímes tojások – alkotósarok

Kooperatív munka négy csoportban. A csoportok megkapják a mondóka egy-egy sorát. A locsolóvers sorai mellé írt számok jelentik felhasználható hangokat.

A vonalrendszerbe történő lejegyzés újra tojásokkal történik.

52. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Zene és mozgás

A felvételen gyorsabb-lassabb szakaszok váltják egymást. A zenei szakaszok tempója és karaktere szerint változzon a járás és üdvözlés módja. Ahol nem szól zene, ott mozdulatlanul kell maradni.

52. Hangfelvétel: gyimesi dallamok.

Megoldás:
Hód, hód

Megoldás:
Gyermekek (gyermekkar)

Megoldás:
patkolás
légkalapács
ácskalapács (tetőfedés)
fém kalapálása (üllő)

Nők és férfiak (vegyeskar)

Megoldás:
ütemvonalak és záróvonal
kettes ütem szerint

ZENE ÉS MOZGÁS

Megoldás:

Madarak párosítása:
veréb-gerle (lá)
csicsörke-feketerigó (szó)

Megoldás:

Hej, koszorú, koszorú

ZONGORA

53–54 ITT CSÖRÖG, ITT PÖRÖG

Jelzőhangok: biciklicsengő, autóduda, vonatkürt.

Csendzene

Feladat: fél percre mindenki becsukja a szemét és kinyitja a fülét. Milyen hangokat hallotok? (rovarzümögés, madáracsicsérgés, szuszogás stb.)

Milyen madarakat hallhattok kora tavasszal énekelni?

Kitalálós játék: a beírandó hangok az első motívumot adják meg.

Hangszerismeret: zongora.

55. SÜSS FÖL, NAP

Élő hangszerek

A helyükön ülők, illetve egy tanuló a táblánál ahhoz a hangszerhez tesz jelet, amelyiket hallja. Nehezíthető a játék, ha egyszerre két hangszer is megszólal. Pl. Mi szól a távolban (favágás, békák, harang stb.)?

	1	2	1	2	1	2	1	2
			X					
		X		X				
	X			X				

58. SÜSS FÖL, NAP

Élő hangszerek – dallamjátészó ütőhangszerekkel!

Javasolt: **a'** – **g'** – **f'** hangokra hangolt csengők, vagy hangokra szedhető xilofon.

Párosítsátok a madárhangokat a képekkel!

Melyik nem költözőmadár?

Megoldás:

1. fakopáncs
2. gólya
3. fecske

fakopáncs

Megoldás:

délre

vegyeskar

59–60. SÜSS FÖL, NAP

Merre röpül a katicabogár?

Nézzétek meg a videót! Milyen kórus szerepel benne?

Zene és mozgás – szöveges kánon

A ritmikus szövegmondás kánonban történő előadása előzménye lehet a kánonéneklésnek. A bevezetés módjának a mozgássorhoz kapcsolást javasoljuk. A szemben álló szólamok (két szólam esetén) segítik egymást a mozdulatsor kivitelezésében.

ZENE ÉS MOZGÁS

kánon mozgással
(előkészítés)

A négy szólamú kánont négyszög alakban történő elhelyezkedéssel, és csak nagyon biztos tudással javasoljuk kipróbálni.

61–62. SÜSS FÖL, NAP

Hová lép a gólya? Lépjétek ki a *Csigabiga* kezdetű dal motívumait!
Hány ütemből áll a dal? Hány motívumból áll a dal?
Milyen betűkkel jelölnétek a motívumokat?

Pótoljátok a dal hangjait a rajz megadott hangmagasságai alapján (figyeljétek a csiga szemére)!

Bevezetés a zenei lejegyzésbe. A ritmusértékeket a megfelelő szárírányokkal megjelenítettük, az előkészítés ezen fázisában csupán a hangjegyek fejét kell pótolni.

63. SÜSS FÖL, NAP

Lejegyzés vonalrendszerbe a mutatott kezdőhangokról: az első „igazi” kottairás hangjegyekkel, ritmusértékekkel.

Milyen a hangjegyek alakja? – a tojás formája jól mutatta a jobbra döntött hangjegyformát, javasolt annak felidézése.

65. SÜSS FÖL, NAP

Mely virágok dallamai szólalnak meg a tanult dalban?

A bazsarózsa, azaz pünkösdi rózsza 5 dallamot rejt. A két alsó virág rejt az órai dal egy-egy ütemét.

66–67. ITT CSÖRÖG, ITT PÖRÖG

Keresd a párját! Megoldás:

1	2	3	4	5	6	7
Z	O	N	G	O	R	A

Hallgassátok meg a következő zenei részleteket!

Milyen hangszerek szóltak?

Milyen állatokat hallottatok a felvételeken?

Melyik madárra gondoltam?

A *Füsti fecske ficsereg* verssor Móra Ferenc *Zengő ABC* című könyvében található. Dallamalkotás után, a zenei lejegyzése, benne a nyolcad értékű szárírányok tudatos alkalmazásával az utolsó feladatban gyakorolható.

Megoldás:

8

4

a-a-a-a

Megoldás:

c” és a’ kottafejek
bejegyzése

ZENEI ÍRÁS ÖTVONALAS RENDSZERBE

hangjegyek alakja
szárírány

Megoldás:

két alsó virág

Megoldás:

zongora

HEGEDŰ

Megoldás:

hegedű – zongora
szúnyog – madár

Megoldás:

füsti fecske

ZENE ÉS MOZGÁS
kánon mozgással

Megoldás
s-s-s-l s m

Megoldás
kerékpár

68. AZ ARANYTULIPÁN

Forrás: Magyar Elektronikus Könyvtár
Benedek Elek: Az aranytulipán (Többsincs királyfi és más mesék)
<http://mek.oszk.hu/00200/00232/html/02.htm#25>

Titkos ritmus

Tanár-osztály párbeszéd, nagy koncentrációt igényel mindkét féltől.
Szabadon kombinálható a különféle testhangszerekkel.

69. AZ ARANYTULIPÁN

Zene és mozgás

A szöveges kánon előadása előzménye volt a kánonéneklésnek. A kánonéneklés bevezetéséhez ugyancsak mozgássor kapcsolását javasoljuk. Először a dal felénél bekapcsolódva, egymással szemben elhelyezkedő szólamokkal próbáljuk ki a kétszólamú éneklést.

Az egy ütemnyi követést csak nagyon biztos tudással javasoljuk kipróbálni.

Forrás:

„Ház”-nak nevezik a halászkok a hálóval körülzárt vizet. Az kifolyt az „ablakon”,
vagyis a hálószemeken. Benne maradt a nagy hal, amit zsúp közé kötve vittek székéren
a vásárra (<http://mek.niif.hu/02100/02152/html/05/150.html>).

70. AZ ARANYTULIPÁN

Elrejtettük egy dal hangjait. Keressétek meg őket és írjátok be a számok alá!
Figyeljete a ritmusértékekre is!

1. Tivi-tovi tács	1. hangja	szó nyolcad
2. Told, told kágyula	4. hangja	szó nyolcad
3. Mackó, mackó, ugorjál	5. hangja	szó nyolcad
4. Csön, csön gyűrű	7. hangja	lá nyolcad
5. Bújj, bújj, zöld ág	3. hangja	szó negyed
6. Hód, hód, fényeslánc	2. hangja	mi negyed

70. Zenei aláfestés a meséhez: felcsíki lakodalmas

71–72. UTAZÁS VAKÁCIÓRA

Keressétek a párját!

Megoldás:

1	2	3	4	5	6	7	8
K	E	R	É	K	P	Á	R

A kerékpár kötelező felszerelése:

A feladat visszatekint a szavak, kifejezések ritmikus kiejtésének időszakára. A biztonságos közlekedésben való részvétel elmélyítését szolgálja a szavak ismétlés általi bevésése. Ritmusformulákkal, dallamhangokhoz kapcsolással, a hangolt ütőhangszerrel és ritmushangszerrel kombinált képes kotta megszólaltatása mintegy összefoglalása a tanév által részleteiben felépített generatív zenei tevékenységnek.

1. számú melléklet

Zeneműjegyzék

5. Bartók Béla: 44 duó két hegedűre – II. füzet 22. Szúnyogtánc
<https://www.youtube.com/watch?v=nb99Xvj8apk>
6. Kodály Zoltán: Táncnóta
<https://www.youtube.com/watch?v=HUgXA6DNobY>
8. Pjotr Iljics Csajkovszkij: Diótörő – Induló
<https://www.youtube.com/watch?v=xtLoaMfinbU>
7:59-10:33
9. Orlandus Lassus: Visszhang
<https://www.youtube.com/watch?v=F08kM1RydoY>
12. Pjotr Iljics Csajkovszkij: Diótörő – Dance of the Sugar Plum Fairy – A Cukorszilva Tündér (Jótündér) tánca (másképp: A csokoládétündér tánca)
<https://www.youtube.com/watch?v=xtLoaMfinbU>
1:29:05 – 1:31:05
19. Bartók Béla: Medvetánc
zongorára: Tíz könnyű zongoradarab 10.
<https://www.youtube.com/watch?v=kNCMPJAYUHw>
zenekarra: Magyar képek 2.
<https://www.youtube.com/watch?v=Ea0pFr4cB94>
vagy
Bartók Béla: Szonatina 2. tétel
<https://www.youtube.com/watch?v=CcIqt2f4aX0> 1:42-2:28
25. Leopold Mozart - Sinfonia da Caccia IV. tétel (G-dúr)
<https://www.youtube.com/watch?v=rRq9abSpjaA>
13:07
26. Jean-Philippe Rameau: La Poule – A tyúk
zongorára: <https://www.youtube.com/watch?v=MGCR9QWLZwo>
vagy
Jean-Philippe Rameau: 6. koncert – A tyúk
zenekarra:
<https://www.youtube.com/watch?v=Mkm9Ebo3UPM&list=RDMkm9Eb03UPM&t=347>
27. Claude Achille Debussy: Hópelyhek tánca (Gyermekkuckó)
Amadinda Ütőegyüttes
<https://www.youtube.com/watch?v=wjpBOhN4dh8>
vagy
Claude Achille Debussy: Hópelyhek tánca
zongorára
<https://www.youtube.com/watch?v=Mndn7ogRP6o>
Pjotr Iljics Csajkovszkij: Diótörő – Hópelyhek tánca
<https://www.youtube.com/watch?v=xtLoaMfinbU>
44:30 – 52:00
28. Horváth Barnabás: A kis Jézus aranyalma (csatolt fájlban)
- 29–30. Leopold Mozart: Die musikalische Schlittenfahrt – Szánkózás
<https://www.youtube.com/watch?v=S4gWDMMWUYE>
3:57-6:00
35. Adriano Banchieri: Contrapunto alla Bestiale/Állatok rögtönzött ellenpontja <https://www.youtube.com/watch?v=Nu3LXV0D2p4>

39. Georg Druschetzky: B-dúr partita paraszthangszerekre V. Induló
<https://www.youtube.com/watch?v=4nU13YFebKI>
48. Kodály Zoltán: Isten kovácsa
<https://www.youtube.com/watch?v=hDfrIxSBcCM>
- Giuseppe Verdi: Trubadúr II. felvonás kezdete, Cigánytábor
https://www.youtube.com/watch?v=MdX3T_Kjcos
- 53–54. Edvard Grieg: Lírai darabok III. Op. 43. No. 4. Kismadár
<https://www.youtube.com/watch?v=gncXQ2Z99nw>
55. Heinrich Ignaz Franz Biber: Sonata Representativa IV. *Fresch (Frg)* -
Békák
https://www.youtube.com/watch?v=71_kv1FpgfM
03:36-05:06
- 56–57. Kodály Zoltán: Gólyanóta
<https://www.youtube.com/watch?v=NaRaPyOGCYg>
- 59–60. Ernst Toch: Geographical Fugue
<https://www.youtube.com/watch?v=uZfSolxrLWo>
64. Kodály Zoltán: Hajnövesztő
<https://www.youtube.com/watch?v=7skMWo-qQzg>
65. Kodály Zoltán: Pünkösdlő – részlet (Mi van ma)
<https://www.youtube.com/watch?v=q-po6QkSkIk>
- 66–67. Bartók Béla: 44 duó két hegedűre – II. füzet 22. Szúnyogtánc
<https://www.youtube.com/watch?v=nb99Xvj8apk>
- Edvard Grieg: Lírai darabok III. Op. 43. No. 4. Kismadár
<https://www.youtube.com/watch?v=gncXQ2Z99nw>

Ütőhangszerek táblázata

Hangszer jele	Neve	Fotója
	2 hangú fadob	
	recés fadob	
	ritmusfa (tikfa)	
	maracas	
	csörgődob	
	tornadob	
	triangulum	
	cintányér (réztányér)	
	réztányér puha ütővel	
	metalofon	
	száncsengő	
	hangolt csengő	

Megoldás:
disznó
nem baromfi

Megoldás:
tyúk és kakas

Megoldás:
2-5-2-6
1-4-2-6

Megoldás:
Hód, hód, fényes lánc

KARAKTERFELISMERÉS KARAKTERMEGFORMÁLÁS

DINAMIKA

négy nyolcad egy gerendán

MI-RÉ-DÓ

2. OSZTÁLY

1. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

Az egyik szereplő „kakuktkojás”. Miért?

Heinrich Ignaz Franz Biber: *Sonata violino solo rappresentativa V. „Die Henn und der Hann”*

Milyen állatokat személyesítenek meg a hangszerek?

A következő felvételeken egymás után fogtok hallani négy szereplőt. Jegyezzétek fel a számukat, majd énekeljétek el a dalból kivett hangutánzó szavakkal a sorokat!

1. liba – kakas – liba – tyúk
2. pulyka – kacsa – liba – tyúk

3. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

A kalamárisokban különféle színű tinták vannak. Melyik dalt írta le a penna?

4–5. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

Kodály és Bartók héjariasztó kórusműveit a zenei kifejezés, a karakterfelismerés és karaktermegformálás témakörökkel társítottuk.

6. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

Dinamikai jelzések és kifejezések gyakorlása és megnevezése.

8. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

Figyeljétek meg a kottaképet, és foglaljátok össze az észrevételeiteket!

10. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

Ré hang tudatosítása.

11. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

Élő hangszerek

A helyükön ülők, illetve egy tanuló a táblánál ahhoz a hangszerhez tesz egy jelet, amelyiket hallja. Javasolt: **a'** – **g'** – **f** hangokra hangolt csengők, vagy hangokra szedhető xilofon használata. Javasolt az órai dal (Túrót ettem) előkészítése.

	1	2	1	2
 A	X			
 B		X		X
 C			X	

1	2	1	2
X (x)		x x	
	x x		x x

12. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

Zene és mozgás

Eszközanyag: különböző színű, kb. 50-100 cm hosszúságú szalagok.

13. SZÁRNYAS JÓSZÁG, LÁBASJÓSZÁG...

A katicabogár levélről levélre repül. Fejtsétek meg, mire száll le!

16. KÖR, KÖR, KI JÁTSZIK?

A fá hang tudatosítása.

19. A CSÚNYA KIRÁLYFI

Forrás:

Benedek Elek: A csúnya királyfi és a szép királykisasszony (*Többsincs királyfi és más mesék*)

<http://mek.oszk.hu/00200/00232/html/02.htm>

Melyik tükör ragyog hamisan?

20. A CSÚNYA KIRÁLYFI

Énekeljétek el szolmizálva a mutatott hangokat! Felismeritek a dalt? (Nem az elejét mutatjuk)!

Hibajavítás: 2. ütem fá és mi felcserélődött, 3. ütem második hangja szó helyett fá, 4. ütem első ré hangja helyett dó.

A 21. és 23. témakörben a hangfájlok a mesejáték hangszeres betéteit jelenítik meg.

21. Zenei aláfestés a meséhez: kalotaszegi hajnali (Csipás)

23. Zenei aláfestés a meséhez: kalotaszegi szapora

ZENE ÉS MOZGÁS

Megoldás:
Böm-böm, bika

FÁ

Megoldás:
Hatan vannak a mi
ludaink
nincs a dalban lá hang

Megoldás:
Kis kacsa fürdik

VARIÁCIÓ

Megoldás:
tejecskét, sajtót, kenyerecskét,
báránycát

Szolmizációs szótagok
helyettesítése betűjelekkel

Megoldás:
- új lejegyzési magasság
(kottakép)
- dó alatti hang

Megoldás:
Ébredj, István

VEZÉNYLŐ MOZDULAT
kettes ütem

FÉLÉRTÉKŰ HANG
FÉLÉRTÉKŰ SZÜNET

Megoldás:
Süss fel nap
kánonban

ZENE ÉS MOZGÁS

24. HEJ, REGE REJTEM

Hallgassátok meg a muzsikát, járjatok a zenére! Köszöntsétek egymást a zene hangulata szerint (arcjátékkal és mozdulatokkal), ha találkoztok!

24. Hangfelvétel: felcsíki táncok: seprűstánc - zsidós - seprűstánc - cepper - seprűstánc

25. HEJ, REGE REJTEM

Készítsetek minél több variációt a megadott dallamhangokhoz!
Fűzzétek láncolatba a variációssorozatot, szólaltassátok meg az alkotást!

26. HEJ, REGE REJTEM

Kodály Zoltán: Angyalok és pásztorok
Mit visznek a Kisjézusnak a kórusmű pásztorai?

30. HEJ, REGE REJTEM

Ismételjétek át a korábban tanult névnapköszöntőket! Javaslat:

No, ím sereg
Ébredj, István

Milyen újdonságot fedezel fel a most tanult dalban?

32–33. KÖR, KÖR, KI JÁTSZIK?

Szólaltassátok meg kézjelről az alábbi fordulatokat! Melyik dalra ismertek rá?

Kiváló eszköz a kettes ütem, a hangok időértékének gyakorlására a vezénylő mozdulatok alkalmazása. 1. osztályban még opcionálisan szerepelt a mozdulat használata (29–30. témakör), a 2. évfolyamon kifejezetten javasolt a ritmusgyakorlatokhoz, járáshoz kötődő ütemezés.

A félértékű hang bevezetése szándékosan nem a Méz, méz, méz kezdetű dal kottájával történik. Nem indokolt a dalban a félértékű hang megszólaltatása, ahogyan Kodály Zoltán sem fél értékkel jegyezte le a kórusművében!

Kodály Zoltán: Méz, méz, méz
Melyik mondókára ismertek még rá a kórusműben?
Hogyan követik a mélyebb szólamok a magasabb szólamokat?

34 és 36. A FARSANGI NAPOKBAN...

Zene és mozgás – kövesd a dobót!
Tábla készítése a minta szerint: a kb. 10 x 20 cm-es, különböző színű kartonlapok sarkait kilyukasztjuk, szalagot vagy fonalat fűzünk bele, hogy nyakba lehessen akasztani.

A játék előtt az irányító megadja a tempót, majd hosszabb-rövidebb ideig dobon szólaltatja meg a kártyákon szereplő ritmikai elemeket. Akik a saját jelüket hallják, azok lépkednek az ütésekkel megegyező szaporasággal. A többiek mozdulatlanok maradnak. Fontos az egyenletes tempótartás!

35. A FARSANGI NAPOKBAN...

A szekvencia előkészítése.

37. A FARSANGI NAPOKBAN...

Mely dalok motívumait mutatják a betűkották?

Az alsó szó hang tudatosítása.

38. A FARSANGI NAPOKBAN...

Az alsó pótvonala megjelenése az ötvonalas rendszerben.

40. A FARSANGI NAPOKBAN...

Hangszerismeret.

Az alkotókuckó a korábban már előkészített zenei formálási eszközöket ismétli át és tudatosítja.

41. A FARSANGI NAPOKBAN...

Kövessétek a kecske útját!

42–43 KÖR, KÖR, KI JÁTSZIK?

Az alsó lá hang tudatosítása.

Keressétek a párját:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
SZ	E	K	V	E	N	C	I	A

44–47. SZÓLÓ SZŐLŐ, MOSOLYGÓ ALMA

Forrás:

Benedek Elek: Szóló szőlő, mosolygó alma, csengő barack (Többsincs királyfi és más mesék)

<http://mek.oszk.hu/00200/00232/html/02.htm#27>

Megoldás:

A, a, a, a farsangi napokban
Farkas Ilka

ALSÓ SZÓ

ALSÓ PÓTVONAL

CITERA

**SZEKVENCIA
REFRÉN**

Megoldás:

Kecske ment a kiskertbe

ALSÓ LÁ

Megoldás

Mesejáték

47. Zenei aláfestés a meséhez: szatmári lakodalmas

48. BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG

Formatani ismeretek bővítése: háromrészes, visszatéréses forma. A visszatérés és ismétlés közötti különbség felismerése.

52–53. KÖR, KÖR, KI JÁTSZIK?

Jean-Philippe Rameau, Rondeau des Indes Galantes (*A gáláns Indiák*)

Körben járás kézfogással, toppantva az ütem súlyokra. Ismétléskor (8 ütem múlva) irányváltás.

Közjátékoknál egyéni, vagy páros játék (forgás, szökellés stb.).

Az énekes szakaszoknál tovább fejleszthető a mozgássor ütemezéssel (vezénylő mozdulatokkal).

Kiss Benedek: Vonatozó

Értelmezzétek a verset képként! Mit ábrázolnak a vízszintesen és mit a függőlegesen olvasott sorok?

54. HEJ, HA TUNNA, TENNE RÓLA

Zenei fejtörő

55. HEJ, HA TUNNA, TENNE RÓLA

Hangszerismeret.

Szóljon meg az órán zongorakísérettel: Mikrokozmosz 3. füzet 74 b. Magyar párosító

Milyen fekvésben szólaltak meg a strófák?

57–58. HEJ, HA TUNNA, TENNE RÓLA

Párbeszédés játék: dallamalkotás kérdés-felelet formájában. A generatív tevékenység továbbfejlesztéseként a sorok előadhatók ellentétes előadásmóddal is.

61–63. HEJ, HA TUNNA, TENNE RÓLA

Pótoljátok a hiányzó hangokat! A gyakorlat *Kodály 333 olvasógyakorlat* 87. számú énekgyakorlata nyomán készült.

Száraz tónak

Kiment a ház

A B A

VISSZATÉRÉS

ZENE ÉS MOZGÁS

zenekar

kórus

szóló – duett

RONDÓ FORMA

Megoldás:

talpfa és sínek

Megoldás:

Kör, kör, ki játszik?

TEKERŐ

Megoldás:

1. mélyen
2. magasan
3. mélyen

KÉRDÉS – FELELET

ELLENTÉTPÁROK

népdalkánonok
ZENE ÉS MOZGÁS

66. ÉG A TŰZ

A szentiváni dallam nyitva marad, így van a kottában is, ami arra utal, hogy sokszor éneklük egymásután.

A gyermekdalok analógiáját követve megoldás lehet egy lezáró ütempár is: „Ég a tűz” – m r d

66–67–68. ÉG A TŰZ

Új zenei szerkesztési móddal találkoznak a gyerekek, a tükrözéssel. Ezekben a fejezetekben a vízszintes tengely mentén történik a dallamalkotás.

Társítsatok a képekhez hangokat és mozgásformákat!
tenger hullámozása
hegyi patak csobogása
vízcseppek barlangban

69. ÉG A TŰZ

Melyik dalra gondoltunk?

70. ÉG A TŰZ

Rákmenet a zenében.

A zenei tükrözés másik módja a függőleges tengely mentén történő rákmenet (rákfordítás).

TÜKRÖZÉS

Megoldás:
véletlenszerű
folyamatos
ismétlődő

Megoldás:
Elküldték Jakabot

Megoldás:
A pünkösdi rózsza

RÁKMENET

Zeneműjegyzék

1. Heinrich Ignaz Franz Biber: Sonata violino solo representativa V. tétel „Die Henn und der Hann”
https://www.youtube.com/watch?v=71_kv1FpgfM
4. Kodály Zoltán: Héja
<https://www.youtube.com/watch?v=R6U7N2oCAGg>
5. Bartók Béla: Héjja, héjja, karahéjja!
<https://www.youtube.com/watch?v=8hcYURba2Mk>
7. Kodály Zoltán: Kis kacsá fürdik – BH III. 101.
<https://www.youtube.com/watch?v=X3egISAJ0as>
12. Edvard Grieg: Lírai darabok – Pillangó Op. 43. No.1.
<https://www.youtube.com/watch?v=1YKDo2u5d28>
16. Horváth Barnabás: 21 gyermekkar Weöres Sándor verseire – 20. Keresztöltés
17. Pjotr Iljics Csajkovszkij: Hattyúk tava – I. felvonás 2. jelenet
<https://www.youtube.com/watch?v=9rJoB7y6Ncs&t=1704s>
27:15'
26. Kodály Zoltán: Angyalok és pásztorok
<https://www.youtube.com/watch?v=27Snr7oUuOo>
- 27–28. Mozart: Variációk egy francia gyermekdalra, K. 265. (12 variáció az "Ah, vous dirai-je, Maman" témára) – téma
https://www.youtube.com/watch?v=c_g_NhF46s
30. Kodály Zoltán: Nagyszalontai köszöntő
<https://www.youtube.com/watch?v=LXUKBdWYRU8>
- 32–33. Kodály Zoltán: Méz, méz, méz
https://www.youtube.com/watch?v=aOj_6E7cS_g
40. Bartók Béla: Öt magyar népdal - énekhangra és zenekarra: 5. Párosító 2.
<https://www.youtube.com/watch?v=TYJOKKfP0bE>
vagy
Húsz magyar népdal 12. Párosító 2.
<https://www.youtube.com/watch?v=hJVOgaPAuNY&t=1398s>
21:57–23:09
48. Kodály Zoltán: Villő
<https://www.youtube.com/watch?v=nFdaXCqTBnA>
- 52–53. Jean-Philippe Rameau, Rondeau des Indes Galantes (*A gálás Indiák*)
<https://www.youtube.com/watch?v=RKvd4tMkFHc>
55. Bartók Béla: Mikrokozmosz III. 74 a. Magyar párosító
<https://www.youtube.com/watch?v=bCGlyeOTVko>
- 61–63. Georg Philipp Telemann: A-dúr hegedűverseny („A békák”) I. tétel
<https://www.youtube.com/watch?v=l1Zsk55I2Ww>
65. Kodály Zoltán: Pünkösdlő
<https://www.youtube.com/watch?v=q-po6QkSkkl>
- 67–68. Camille Saint-Saëns: Az állatok farsangja – Akvárium
<https://www.youtube.com/watch?v=IyFpZ5MZ7kk>